

# En kommentar til »Krigshistoriens lære« og krigens historikere

Af K.V. Nielsen

*I HISTORIE XII, 1-2, s. 27-46, har dr.phil. Knud V. Jespersen beskæftiget sig med to nyere fortolkninger af slaget ved Lutter am Barenberg og herunder fremsat nogle betragtninger om krigshistoriens placering og anvendelse i officersuddannelsen. Det samme tema har forfatteren berørt i en artikel »En militærhistorisk renaissance?« i Historisk Tidsskrift, bd. 77, 1977, s. 135-142. Oberstløjtnant K.V. Nielsen kan meget langt være enig i de synspunkter, Knud V. Jespersen har fremlagt, men ønsker at fremføre følgende:*

I artiklen i dette tidsskrift er formuleringerne (synspunkterne?) strammet i en sådan grad, at de giver mig grund til modsigelse. Når jeg finder anledning her til, er det ud fra en formodning om, at ikke alle læser Knud V. Jespersens artikel, som jeg, der har diskuteret disse problemer med forfatteren, gør det. Her ved kan læseren få et fortegnede billede af den del af officersuddannelsen i hæren, som jeg i godt ti år har haft ansvaret for, nemlig faget krigshistorie. Det er jeg selvsagt ikke interesseret i sker.

Personlig ser jeg en afgørende forskel i Knud V. Jespersens formuleringer (se s. 29) *dansk militærhistorisk forskning og dansk krigshistorisk forskning* på den ene side og *seriøse krigshistoriske studier* (som »simulationsgrundlag« for officerernes uddannelse) på den anden side. Jeg vil hævde, at det, man beskæftiger sig med i officersuddannelsen, netop er et forsøg på at drive seriøse krigshistoriske studier som simulationsgrundlag. Jeg vil også hævde, at man prøver på at stille strenge forskningsmæssige krav. Så strenge som det nu inden for de givne rammer er gørligt i form af kritisk holdning til det anvendte materiale, dokumentation osv. Når jeg her må tage forbehold i form af »givne rammer« og »gørligt«, hænger det naturligvis sammen med problemerne med at nå helt ind til det primære kildemateriale. Dels udgør faget krigshistorie alene en begrænset del af den samlede officersuddannelses stof, dels er meget af

det primære kildemateriale, som man kunne ønske sig adgang til, helt uden for rækkevidde. Man må derfor i høj grad basere sig på de bearbejdnings- og militær- og krigshistoriske *forskere* har præsteret.

Når Knud V. Jespersen derefter præsenterer Mich. Howards anvisninger (se s. 29) om, at studiet bør ske i *bredde, dybde og sammenhæng*, så savner jeg imidlertid, at opmærksomheden henledes på, at netop denne anvisning fra artiklen »The Use and Abuse of Military History« har været grundlaget for den studieplan, der er udarbejdet for faget krigshistorie i officersuddannelsen (jfr. betænkningen »Hærens linieofficerers grunduddannelse«, december 1966). Denne studieplan har jeg i øvrigt gennemdrøftet personlig med Mich. Howard, som fandt den velegnet og stemmende overens med hans synspunkter. Det er således ikke korrekt, hvis man – som jeg har på fornemmelsen Knud V. Jespersen gør, når han (s. 28) taler om, at »forestillingen om en krigshistoriens »lære«, der stadig lever i bedste velgående«, og oven i købet lægger mig det i munden – tror, at krigshistorie i officersuddannelsen blot går ud på at se på en række slag, isoleret fra deres sociale sammenhæng, prøve at finde ud af, om der er fælles træk, og så docere dem som værende »sandheden« om, at sådan går det også næste gang!

Det, man forsøger, er dels at analysere sammenhængen i det, jeg af pædagogiske grunde har benævnt »Krigsførelsens kredsløb«, nemlig korrelationerne mellem *teknologi, organisation og doktrin* med baggrund i skiftende historiske miljøer, dels at konstatere karakteren af sådanne skiftende historiske miljøers sociale egenart med henblik på at nå en forståelse for, hvorfor og hvordan krig er blevet anvendt som et politisk virkemiddel. Sagt på en anden måde har man altså det dobbelte formål at skaffe sig indsigt i krigsførelsens udvikling, eller som det af nogle er udtrykt: »Krigens væsen« (og det eneste sted, man i en fredsperiode kan gøre det, er ved at ty til historien, som Mich. Howard så rigtigt gør opmærksom på) og at skaffe os viden om krig som et af politikens midler.

I oktober 1973 fik Mich. Howard overrakt The Chesney Memorial Gold Medal, og i den anledning holdt han en forelæsning i Royal United Services Institute for Defence Studies med titlen »Militærvidenskab i en fredsperiode« (gengivet i Militært tidsskrift, okt. 1974, s. 380-392). I slutningen af denne forelæsning omtaler han »behovet for alsidighed, tilpasningsevne og smidighed i de væbnede styrker for overhovedet at kunne absorbere teknologiske forandringer«. Han fortsætter: »Disse egenskaber må udstrækkes til også at omfatte politiske og sociale forandringer. Er dette ikke muligt, viser de historiske erfaringer, at alternativet er forsvinden og nederlag« (s. 392). Tidligere i samme forelæsning fastslår han: »Det er dog stadig militærvidenskabens opgave i en fredsperiode at forhindre doktrinerne i at være alt for ubrugelige.

Al videnskabelig tænkning er et vedvarende forsøg på i enhver situation at udskille det konstante fra det variable, at forklare hvad der har blivende værdi, og at bortkaste det flygtige, at fastslå visse blivende principper og at reducere dem til den korteste og mest elegante formulering«.

For at kunne uddanne officerskorpset til at løse denne opgave, som jeg er ganske enig med Mich. Howard i er officerskorpsets, må uddannelsen omfatte elementer fra en række forskellige videnskabsgrene (den før omtalte betænkning om grunduddannelsen redegør detaljeret herfor). Blandt disse altså også den historiske videnskab. Under denne tværfaglige uddannelse, officersuddannelsen, er der med andre ord behov for, at den studerende driver studier inden for naturvidenskabelige, sociologiske, biologiske, politiske og historiske emneområder, for at nævne nogle af de væsentligste. Men der er ikke behov for, at han/hun driver egentlig *forskning* på disse områder, sådan som jeg opfatter termen forskning. Tværtimod må uddannelsen baseres på de resultater, som de egentlige specialister på disse områder fremlægger. Jeg mener derfor stadig, at den af mig anvendte term »forbruger« er relevant, og jeg mener også, at Knud V. Jespersen har uret, når han (s. 29) skriver om »denne betænkkelige mangel på udvikling« for så vidt angår netop anvendelsen af krigshistorisk materiale.

Knud V. Jespersen omtaler (s. 31), at jeg har udarbejdet en fremstilling af slaget ved Lutter am Barenberg og bruger den i undervisningen »– vel bl.a. fordi slaget anses for at rumme en »lære«.« Bortset fra at min fremstilling også rummer en gennemgang af begivenhederne forud for selve slaget og peger på, at slaget i realiteten blot var afslutningen på denne begivenhedsrække, så kan man få det indtryk, at jeg videregiver den »lære«, som Voges' fremstilling indeholder (»Vernichtung« og »Umfassung«), og som Knud V. Jespersen afviser (jfr. note 13: »– i hovedsagen med Voges' arbejder som grundlag –«). Jespersen oplyser derimod ikke læseren om, at det, der har interesseret mig, er: 1) tidspunktet for hvornår initiativet i operationerne glider Chr. IV af hænde (da de kejserlige hærenheder forenes), som fører til 2) konsekvenserne for en hærenhed af at være i defensiven og herunder navnlig følgerne af, at en henholdende kamp ikke lykkes, og 3) førerens mangel på indflydelse under selve slaget, fordi han interesserer sig for i den større sammenhæng uvæsentlige begivenheder i stedet for gennem personlig tilstedeværelse at øve direkte indflydelse på kampens forløb i dennes tyngdepunkt. Disse to sidstnævnte punkter er efter min opfattelse det i pædagogisk henseende væsentligste, når det drejer sig om at anvende dette begivenhedsforløb som illustration i officersuddannelsen med henblik på, som Mich. Howard foreskriver, »at udskille det konstante fra det variable, at forklare hvad der har blivende værdi –« (jfr. Mich. Howard, Mt.okt. 74, s. 388). Hertil kommer, at denne problemstilling kan opstilles og

forfølges uafhængigt af, hvilken af de to traditioners version, man vælger at benytte som grundlag.

Dette eksempel fra krigshistorien illustrerer derfor efter min opfattelse noget for krigsførelsen *konstant* og derfor væsentligt vedrørende opretholdelse af troppers kampmoral under defensive operationer og vedrørende førerens ansvar for at øve indflydelse på kampen ved at koncentrere sig om begivenhederne i kampens tyngdepunkt og ikke lade sig forlede til at blive opslugt af mindre væsentlige begivenheder. Dette har efter min opfattelse intet at gøre med at fortolke et givet slag i overensstemmelse med denne eller hin »rådende doktrin« (jfr. s. 44), men tværtimod at »forklare, hvad der har blivende værdi«.

Der er her, efter min opfattelse, ikke tale om en antikveret forestilling om en »krigshistoriens lære«, men tværtimod om en fuldt legal og meget relevant anvendelse af illustrationsmateriale fra historien i en tværfaglig uddannelse af personer i en profession, som har behov for sådanne illustrationer for at kunne udvikle »alsidighed, tilpasningsevne og smidighed«. Jeg kunne opremse talrige andre lignende eksempler (bl.a. at Fullers idé til formulering af hans panserdoktrin i hans berømte plan 1919 baserer sig på hans studier af Alexander d. Stores gennembrudsmodel fra Gaugamela). Men jeg tror, at jeg med denne parentetiske tilføjelse tilstrækkeligt har illustreret mit synspunkt.

Til afslutning den enkelte bemærkning, at jeg med disse kommentarer ikke ønsker at anfægte Knud V. Jespersens synspunkt om det bedrøvelige i, at dansk krigshistorisk forskning er langt bagefter tilsvarende forskning i udlandet. Jeg vil selv meget gerne fra mit udgangspunkt bidrage til, at der sker en ændring på dette felt, og jeg mener, at officerer, med deres professionelle kendskab til krigens gennemførelse og ikke mindst til de væbnede magtmidlers karakter og muligheder, vil kunne bidrage til i samarbejde med professionelle historiske forskere at kaste lys over krigshistoriske begivenheder. Men jeg vil på den anden side fastholde officerens legale ret til ved uddannelsen af nye generationer af officerer at anvende krigshistorisk materiale som et hjælpemiddel i den tværfaglige uddannelse, som officersuddannelsen udgør, uden derfor at skulle beskyldes for at være »outmodet«.